

Osmanlı'nın Manevi Mimarlarından Emir Sultan'ın Halifesi Nimetullah Efendi ve Şiirleri

Mehmet Sait ÇALKAL (*).

Öz: Hz. Peygamberin soyundan gelip ondan aldığı manevî işaret üzerine doğduğu yer olan Buhârâ'dan Anadolu topraklarına hicret ederek Bursa'ya yerleşmiş olan Emir Sultan, hem Yıldırım Bâyezid'in damadı hem de dönemin önemli bir sûfisi ve büyük bir velisi olarak bilinmektedir. Gerek Bursa'da gerekse Anadolu'da büyük bir değere sahip olan Emir Sultan'ın hayatı, soy şeceresi ve mekâblerini kendinden sonra yazıya geçirenlerden birisi onun halifelerinden Nimetullah Efendi'dir. Nimetullah Efendi'den bahseden çalışmalarda onun şairlik yönüne hiç değinilmemiştir. Bu çalışmada, Nimetullah Efendi'nin telif ettiği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları koleksiyonunda bulunup OE_Yz_0926 numarada kayıtlı olan Menâkıb-ı Emir Sultân adlı eserin sonunda Nimet ve Nimetullah mahlasıyla yazdığı şiirler tanıtılmaya çalışılmıştır. Hece ve aruz vezinleriyle kaleme alınan bu manzumeler tamamen tasavvuf, hikmet ve nasihat içerikli manzumeler olup Yunus'un izlerini taşıdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Emir Sultan, Tasavvuf, Nimetullah Efendi, Hikmet, Nasihat.

Nimetullah Efendi The Khalifa of Emir Sultan From Spiritual Architects of The Ottoman Empire and His Poems

Abstract: Emir Sultan descending from Prophet Mohammed (peace be upon him) is known to be both one of the great sufis and a scholars during his era, married with Sultan Bayezid's daughter. He migrated from his home town Buhara to Bursa upon taking a spiritual sign from Prophet Mohammed. Nimetullah Efendi is one of those who wrote about Emir Sultan's life, pedigree and legends posthumously. No mention of poesy for Nimetullah Efendi in literary work. In this work, we have tried to introduce the poems written by Nimetullah Efendi under pseudonym of 'Nimet ve Nimetullah' found at the end of the work named Menâkıb-i Emir Sultân, in the collection of Osman Ergin at Istanbul Metropolitan Municipality Atatürk Library, registered under number OE_Yz_0926. These poems written via syllabic meter and aruz prosody are full of mysticism, wisdom and advice that bear the traces of Yunus Emre.

Keywords: Emir Sultan, Mysticism, Nimetullah Efendi, Wisdom, Advice.

Makale Geliş Tarihi: 19.01.2018

Makale Kabul Tarihi: 12.03.2018

I.Giriş

Hz. Peygamberin soyundan gelip ondan aldığı manevî işaret üzerine doğduğu yer olan Buhârâ'dan Anadolu topraklarına hicret ederek Bursa'ya yerleşmiş olan Emir Sultan (ö. 833/1429 [?]), Yıldırım Bâyezid'in damadı olmasının yanı sıra dönemin önemli bir sûfisi ve büyük bir velisi olarak Osmanlı'nın manevi mimarlarından biri olmuştur.

*). Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (e-posta: calkamehmetisait@hotmail.com)

Hız. Peygamber gibi 63 yaşında vefat eden ve gerek Bursa'da gerekse Anadolu'da büyük bir değere sahip olan Emir Sultan'ın hayatı, soy şeceresi ve menkıbeleri sevenleri ve halifeleri tarafından birkaç kez yazıya geçirilmiştir. Emir Sultan'ın menkıbelerini yazıya geçirenlerden birisi de onun halifelerinden olup çalışmamıza konu olan Nimetullah Efendi'dir. Nimetullah Efendi, gerek Emir Sultan'ın halifelerinden biri olması gerekse onun menkıbelerini yazıya geçirenlerden biri olması dolayısıyla dikkate değer bir şahsiyet olarak karşımıza çıkacaktır. Bu çalışmada bu iki özelliğinden başka hakkında daha önce yapılan çalışmalarda zikredilmemiş başka önemli bir özelliğine değinilecektir. Bu özelliği şairlik kabiliyetidir. Nimetullah Efendi'ye ait olup İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları koleksiyonunda bulunan ve OE_Yz_0926 numarada kayıtlı olan *Menâkıb-ı Emir Sultân* adlı eserin sonunda Nimet ve Nimetullah mahlasıyla yazdığı şiirlerin incelemesine ve çeviri metnine geçmeden önce Nimetullah Efendi'nin hayatı ve eserleri üzerinde bilgi vermek yerinde olacaktır.

II. Nimetullâh Efendi'ye Dair

Emir Sultan'ın halifesi olmasının yanında müşşidinin menkıbelerini *Menâkıb-ı Emîr Sultân* adıyla kaleme almasıyla şöhret bulmuş bir şahsiyet olan Nimetullah Efendi'nin künyesi Nimetullah bin Abdülkâdir bin Halife Muhyiddin el-Rûmî el-Yenişehirli'dir (Utku, 2011: 52; Kahraman, 2009: 317-318'den naklen).¹ Hayatı ile alakalı, kaynaklarda çok ayrıntılı bir bilgi bulunmamakla birlikte *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde Bursalı Mehmed Tâhir, kendisinin Rumeli Yenişehirli olduğunu, oradan Bursa'ya gelip yerleştiğini ve Emir Sultan dergahında yetişip onun halifelerinden İbrâhîm Efendi'den sonra posta geçtiğini ifade etmiştir:

“Burûsa'da medfûn olan Emîr Süleymân Dergâhı post-nişînlerinden İbrâhîm Efendi'den mustahlef olub Rûmeli Yenişehirli'dir. Menâkıb-ı Emîr Sultân, Risâle-i Tâc ü Hırka isimlerinde eserleri vardır.” (Bursalı Mehmed Tâhir, 2000: I, 171).

Nimetullah Efendi'nin telif ettiği *Menâkıb-ı Emîr Sultân*'dan derlenen bilgilere göre Nimetullah Efendi, babası Abdülkâdir'i kaybettikten sonra Davud Halife hazretlerinin evinde kalmış ve uzun yıllar tefsir tahsili görmüştür. Ancak onun asıl mürebbisi ve müşşidi Emir Sultan'ın yedinci halifesi olan İbrahim Efendi olmuştur. (Utku, 2011: 52) Bu durum, Nimetullah Efendi'nin kendi kaleminden şu şekilde anlatılır:

“İbrâhîm Efendi hazretleri -kaddesallâhu sirrahu'l-âli- halife oldukları yıl bu fakirin kasvetli kalbini cezbe ve celbedip velâyet kudretleri ve mânevî güç ve kudretleriyle terbiye edip şerefli hizmetlerine almışlardır. Üstad, Cemâziyelâhîrin sonlarında hilafet postlarına oturmuşlar, bendeniz de hemen kendilerine meveddetle bey'at ederek intisap şerefine nâil olmuşum. Üstad benim hayatımı kendilerine meveddet teyid ve tasdik buyurmuşlardır:

“Oğlum! Babanız vefat ettiğinde sen dünyada bir masum iken Emir Sultan hazretleri kaddesallâhu sirrah'l-âli seccadesini sana vermiş idi. Şimdi zaman ve vakit gelmiştir ki sultanın marifetine irşad olunmamızı emir buyurup bu fakiri hizmetlerine almışlar.” Bu âciz de üç yıl müddetince gece gündüz bir beşerin takati nispetinde sa'y u gayret

¹ Kaynaklarda Yenişehir-i Fener olarak geçen yerin şimdiki adı Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Larissa'dır (Kiel, 2013: 473-476).

sarfedererek verdikleri hizmeti ifâya gayret edip seyr ü sülûk etmiş ve kendi istidâmıza taraf-ı Hak'tan tevdi buyurulan hâl vaki olup sülûkümüz hitam bulmuş ve üstâdımızın: “Bundan sonra var sen de Emir Sultan hazretleri kaddesallâhu sirrahu'l-âlf hazretlerinin mübarek elleri adına talip olanlara biat verip vaaz ve nasihat eyle. Müslümanları ve müminleri irşâd eyle” diye izin ve icazet vermişler ve diyâr-ı Rum'a göndermişlerdir. İbrahim Halife hazretleri kaddesallâhu sirrahu'l-âlf ilk defa bu fakire hilafet vermiştir.” (Utku, 2011: 52).

Hüsâmeddin Bursevî tarafından kaleme alınmış olan bir diğer *Menâkıb-ı Emir Sultân* adlı eserde Nimetullah Efendi ile ilgili bölümde kendisinden “Emir Sultan'ın seccâde-i gayrı hâssa halifeleri” olarak bahsedilmiş, velâyet ve kerâmetle meşhur bir kişiliğe sahip olmasının yanı sıra şiir ve inşâda oldukça mahir olduğu zikredilmiştir:

“Râvi-i hoş-güftâr ve hâki-i fesâhat-dısâr eydür: Bu Ni‘metullâh Efendi Hazretleri ki Rûm ili Yenişehirinde olup, seccâde-i hâssa şeyhlerinden İbrâhîm Efendi Hazretleri'nin halifeleridir. Gâyet ile ehl-i ilm ve ehl-i takvâ kimesne olup bu tarîkde akrânından fâyık ve her medhe lâyük olub ol diyârda velâyet ve kerâmetle meşhûr olmağla merci-i hâs u âm olmuşlardır ve müellefât-ı şerîflerinden Emîr Sultân Hazretleri ve hulefâ-i kirâmlarıçün tarz-ı mahsûsda bir Menâkıbnâme-i Şerîfe cem‘ idüb dahi Arabî ve Türkî nice kitâblar tasnîf buyurub şiir u inşâda bî-nazîr ve vaaz u tezkîrde sâhibü't-takrîr ve't-tahrîr olub, hâssaten tâc ü hurka ve risâlede bir risâle-i şerîfeleri vardır ki nâmuna Risâle-i Tâciyye dinilüb ve bil-cümle ilimde ve tarîkde mertebelerni bilmek isteyenler kütüb-i şerîfe ve resâil-i latîfelerini göricek, uluvv-i şân-ı kerâmet-ünvânlarına intikâl iderler. Allahü a'lem.” (Kahraman, 2009: 317-318).

Bu bilgilerden yola çıkarak Nimetullah Efendi'nin çok iyi bir eğitim almış olduğunu, tasavvufta bir hayli yol almış olduğunu, velâyet ve kerâmet sahibi olduğunu söylemek mümkündür. Yine Hüsâmeddin Bursevî'nin ifadelerinden Nimetullah Efendi'nin Arapça ve Türkçe pek çok esere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak aşağıda eserleri bahsinde de zikredeceğimiz gibi şu an için elimizde kendisine ait olduğu kesinleşmiş sadece iki eseri ile ona aidiyeti şüpheli olan bir eseri bulunmaktadır.

Nimetullah Efendi hakkında bilgi veren hiçbir eserde ölüm tarihi zikredilmemiştir. Fakat *Bursa Ansiklopedisi*'nde Nimetullah Efendi'nin ölümü için miladi 1562 yılı verilmiştir (Bursa Ansiklopedisi, 2002: III, 1263). Nimetullah Efendi, *Menâkıb-ı Emir Sultan* adlı eserini H. 970 yılında yani miladi olarak 1562 telif ettiğini söylediğine göre bahsi geçen ansiklopedide verilen bu tarihe şüpheyle yaklaşmak gerekmektedir. Ancak her şeye rağmen eseri bitirdiği sene öldüğünü destekleyen bir kaynak bulunduğu takdirde bu yılın doğruluğu kabul edilebilir. Nimetullah Efendi, *Menâkıb-ı Emir Sultan* adlı eserini yazdığı tarihi şu şekilde zikretmiştir:

“Muştâfaviyeniñ sene-i seb'în ve tis'amiye de ya'nî toktuz yüz yetmişinci yılda ehibbâ-yı muhlîşîn ve müridîn-i müteveccihînden ba'z ihvânîñ ikdâm ve ibrâmları dâri olıcak bize de bir teveccühe lâyih ve vârid olub bi-ğadri'l-îmkân kaçd ve niyyet olundu.” (Uğur, 2013: 68-69).

Hayatı hakkında bunların dışında bir bilgi olmamakla beraber bağlı bulunduğu tarikata dair açık bir bilgiye de rastlanmamıştır. Eserinde halveti erbaından bahsettiği kısımda müstensih tarafından şöyle bir haşîye/not eklenmiştir:

“*Meşāyih-i ‘izāmdan Lutfullāh Efendi hāzretleri “Sultān Emīr tarīkīnde halvet-i erba’in yokdur.” Dīyü taḥkīk itmişdür. İşbu ‘aziz ya’nī şāhibū’l-kitāb Ni ‘metullāh şöyle beñzer ki kendi tarīkūn koyub halveti tarīkine sālīk oldı.*” (Uğur, 2013: 68-69).

Fakat bu bilgi Nimetullah Efendi’nin halveti olduğunu söylemek için yetersizdir. Kendi telifi olan *Risāle-i Tāc u Hırka*’da da tarikatine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

III. Eserleri

Yukarıda da zikredildiği gibi Hüsameddin Bursevî’nin naklettiğine göre Nimetullah Efendi’nin Arapça ve Türkçe pek çok esere sahiptir. Ancak şu an için çalışmamıza konu olan şiirlerinden başka kendisine ait olduğu kesinleşmiş iki eseri ile ona ait olduğu şüpheli bir eseri tespit edilmiştir. Söz konusu eserler şunlardır:

A. Rîsāle-i Tāc u Hırka

İki nüshası bulunan bu eserin ismi nüshalarda Risāle-i Tāc u Hırka olarak, Hüsameddin Bursevî tarafından kaleme alınmış olan *Menākıb-ı Emir Sultān* adlı eserde ise bu eserin adı *Risāle-i Tāciyye* olarak da zikredilmiştir. Eserin ilk nüshası *Menākıb-ı Emir Sultan* ve *Risāle fi’t-Tāūn* adlı eserleriyle birlikte ciltlenmiş vaziyette Atatürk Kütüphanesi Oe_Yz_000926 numaralı yazmada bulunmaktadır. Bu yazmadaki nüsha 30 varak olup her varak 16 satırdan müteşekkildir. Eser Nesih hattıyla yazılmış olup kimi kelimelere hareke verilmiştir. Eserin ikinci nüshası ise Millet Kütüphanesi’nde Ali Emîri Şeriyeye 1112 numaralı yazmada bulunmaktadır. Nimetullah Efendi’ye ait olan menākıb ile aynı cilt içindedir. 12 varaktan oluşan bu nüsha 19 satırdan müteşekkildir. Nimetullah Efendi eserini H. 961 (M.1553/1554) yılında yazdığını *Çün tokuz yüz altmış bir idi* ifadeleriyle belirtmiştir. Sebebi telif kısmında ise bu eseri taç ve hırka giymenin dindeki yerini anlatmak, taç ve hırkaya dair hadisleri zikretmek için yazdığını belirtmektedir. Dili oldukça sade olan eserin her bölümü “*ey din kardaşları ve tarikat-ı islâmiye yoldaşları*” diye başlamakta ve bu da esere vaaz ve nasihat havası katmaktadır.

Sebebi telif bölümünden sonra mukaddimede eserin beş bölüme ayrıldığı belirtilmektedir. Eserin bölümlerinin başlıklarını vermek gerekirse birinci bölüm “*Meşāyih’in şüfilerine giydirdükleri tāc u hırka Kurān ve hadīs ile sābit olduğunu beyān ider.*”; ikinci bölüm “*Tāci ve hırkayı meşāyih elinden giymek lāzım idüğünü beyān ider.*”; üçüncü bölüm “*Tāci ne gibi ve ne aşıl kimse giymek gerek anı beyān ider.*”; dördüncü bölüm “*Tāc ne hey’etde ve ne endāmda olmağ gerek anı beyān ider.*” ve beşinci bölüm “*Ammā hāttime taylasān aḥvālin beyān ider*” şeklindedir (Uğur, 2013: 59).

B. Menākıb-ı Emir Sultān

Bu eser 970/1562 tarihinde telif edilmiştir. Eserin ilk kısmında şeyh, meşihat makamı ve mürşid-i kâmil mürşid-i nâkıs, derviş, halvet gibi konular hakkında bilgiler verilmiştir. Eserde ayrıca Şihabeddin Sühreverdî, Necmeddin Râzî, Sadreddin Konevî gibi büyük mutasavvıfların eserlerinden parçalar iktibas edilmiştir. İkinci kısmında ise Emir Sultan ile ondan sonra posta geçen ilk dokuz halifesi hakkında bilgiler vermiştir (Uğur, 2013: 59).

C. Risâle Fi't-tâûn

Ve ba salgını üzerine kaleme alınmış olan bu eserin Nimetullah Efendiye ait olduğuna dair kesin bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak bu risalenin diğer iki eserin de bulunduğu Atatürk Kütüphanesi Oe_Yz_000926 numaralı mecmuada bulunmasının yanı sıra 15. asırda 1429'da Bursa'da baş gösteren ve ba salgınında çok sayıda kişinin öldüğünün kaynaklarda geçmesi, bu eserin de Nimetullah Efendiye ait olduğunu güçlendirmektedir.

D. Şiirleri

Nimetullah Efendi'nin şiirleri İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları koleksiyonunda bulunan ve OE_Yz_0926 numarada kayıtlı olan *Menâkıb-ı Emir Sultân* adlı eserin sonunda 108b-115a varakları arasında bulunmaktadır. Hece ve aruz vezinleriyle kaleme aldığı şiirlerine Yahyâ Halife'nin

*Sen baña benden yakınsın gerçi ben senden irak
Yüzünü görmez olursam el-firâk el-firâk
matlalı manzumesine nazire olarak yazdığı
Çün kuruldı on sekiz biñ 'âlem içre bu otak
Añla bunun niydüğünü alasin bundan siyâk*

matlalı şiirle başlamıştır. Bu nazirede insanın ve kainatın yaratılış gayesi işlenmiştir. Bu nazire ile birlikte nüshada toplam 18 manzume bulunmaktadır. Nimetullah Efendi, bu manzumelerin 13'ünde aruz; 5'inde ise hece vezni kullanmıştır. Söz konusu manzumelerinde "Nimet" ve "Nimetullâh" mahlaslarını kullanan Nimetullah Efendi, manzumelerin 8'inde "Nimet"; 10'unda ise "Nimetullâh" mahlasını kullanmıştır.

Genel olarak şiirlerine bakıldığında Nimetullah Efendi'nin bulunduğu ortama uygun olarak şiirlerinin tasavvuf, hikmet ve nasihat eksenli bir çizgide olduğu görülmektedir. Öncelikli olarak tasavvufun asıl gayesi olan kamil insan olma yolunda nasihatlerini sıralayan Nimetullah Efendi, bu yolda mürşidin de kamil olması gerektiğini, aksi takdirde her iki dünyada da rezil rüsva olunacağını ifade etmiştir:

*Kâmil insân ol bugün meydân-ı tevhîd içre sen
Ger eger nâkıs olursañ senden ol hakkuñ irak
Yaslanup bir kâmilüñ işigini ol pür kemâl
Mürşidüñ kâmil ola ermez saña atlu yayak
Mürşidüñ nâkıs olursa vay saña u vay saña
Dü-cihân rüsvây olursun el-'irâk el-'irâk (M. 1/ b. 10-12)²*

Tasavvufa giren bir müridin seyr-i sülukta en önemli ihtiyacı, şüphesiz o zor ve meşakkatli yolda müridin önünü aydınlatacak, nefisle müadelede engelleri aşmada müride yardım edecek mürşidin de kâmil olması hususudur. İşte bu hususu

² Örnek verilen beyitlerde "M" kısaltması manzumeyi; "b" kısaltması beyti; "d" kısaltması ise dörtlüğü ifade etmektedir.

manzumelerinde sıkça hatırlanan Nimetullah Efendi, mürşidsiz bir müridin ne kadar ilme sahip olsa da ehemmiyetsiz olduğuna vurgu yapmıştır:

*Buları bilmeñe saña gerekdür mürşid-i kâmil
Muhâldür ansuzın bilmek biñ 'ilmüñ var-ısa el-ân (M. 2/ b. 5)*

Manzumelerinde din ulularına, velilere ve âriflere duyduğu muhabbeti dile getiren Nimetullah Efendi, Allâh'a yakın olan kimselerle haşrolunmayı ümit etmiş ve bu yönde Allâh'a yakarışlarda bulunmuştur.

*Sen nasîb et yâ İlâh biz kullara ol devleti
Tâ velîlerle dutavuz cennet içre biz otak
Hem mukarreblerle bile göre öz didârıñı
İtme mahrûm bizi andan düşmişe sensin dayak (M. 1/ b. 16-17)*

Manzumelerinde ilimsiz irfan sahibi olunamayacağını savunan Nimetullah Efendi, bâtin ilmine ulaşmak için zâhir ilimlerin mutlaka bilinmesi gerektiğine dikkatleri çekmiştir. Ona göre zâhir ilimleri bilmeyen kişi namazını abdestsiz kılan birine benzemektedir:

*'İlm-i zâhir nâkıs olsaydı kişi
'İlm-i bâtin söyleye kes ol işi
Zîra abdestsüz namâz kılmiş olur
Cümle ilhâdı kabâl itmiş olur (M. 3/ b. 6-7)*

Manzumelerinde sufi şairlerin şiirlerinde sıkça işledikleri bir tema olan insanın asli vatanından ayrı düştüğüne, bu dünyada gurbette olduğuna değinen Nimetullah Efendi, insanın çalışıp tekrar Allâh'ın huzuruna varmayı en büyük gaye edinmesi gerektiğini ifade etmiştir:

*Çünkü düştüñ ey gönül sen bu diyârî gurbete
Ayrılıp aslî vatandan geldüñ uş bu mihnete
Her kaçan saña hüçüm ide gelür hubbî vatan
Sa 'yidüp tekmlüñe hazırla kendüñ vuslata (M. 3/ b. 1-2)*

Nimetullah Efendi, dünyayın geçiciliğini ve ölümün mutlak oluşunu da şiirlerine konu edinmiştir. Sonunda varılacak diyarın ahiret diyarı olduğunu dile getiren Nimetullah Efendi, ulu sultanları tahttan indiren ölümün elbette herkese uğrayacağını, dolayısıyla her daim ölümün anılması gerektiğini kendi nefesine hitaben nasihat ifadeleriyle dile getirmiştir.

*Unutma dâyimâ mevti aña dur
Ki âhir varasın sen ol diyâra
Ulu sultânları tahtdan yıkar ol
Aça gözüñi sen de hey be-çâre
Birer birer òamu akrâñıñ aldı
Ki nevbet saña erdi uş ne çare*

Gel imdi kendüni hâzır la añâ

Ki dündürür gözüñ yaşın bikâre (M. 11/ b. 2-5)

Manzumeleri arasında tevhid ve na'nlere de yer veren Nimetullah Efendi'nin özellikle aşağıdaki na'n örneği dikkate değerdir:

Ey fahr-ı cümle evliyâ hem sırr-ı fahr-ı enbiyâ

Korlar ayağında sırrı 'ubbâd ü zühhâd etkiyâ

Ey mürşid olan dünyede tâ haşr olunca cümle nâs

Ceddi tarîkında yekûn ekmele mükemmel pür safâ

Bahr-ı şerî'at sendedür mevc-i tarîkat sendedür

Dürr-i hakikat sendedür derler bunu hep aşfiyâ (M. 16/ b. 1-3)

Şiirlerinin arasında Emir Sultan için yazdığı methiyelerin de oldukça dikkate değer olduğu söylenebilir. Mürşidi Emir Sultan'ı seyidlerin ulusu olarak takdim eden Nimetullah Efendi, mürşidinin iki cihan sultanı Hz. Peygamberden sır aldığını ve onu ziyaret edenin asla talihsizlik yaşamayacağını vurgulamıştır.

Seyidleriñ ulusunuñ eşigine sür gül yüzüñ

Ol yola bezl it kendüzüñ tâ göresin sen kudreti

*İki cihân sultânından sırrı olan **Sultân Emîr***

Anı ziyâret eyleyen görmeye hergiz nikbeti (M. 12/ b. 2-3)

Yine Emir Sultan'ı methettiği başka bir manzumede Nimetullah Efendi, Emir Sultan'ın Rum diyarında yani Anadolu'da ulu bir şahsiyete ve büyük bir himmete sahip olduğunu şu mısralarla ifade etmektedir:

Çü sensin mülk-i Rûmda ulu sultân

Oluban cümle ehlu'llâha bürhân

Kamu esbâb umar seniñle gufrân

Kabûl it sen de hey himmetlü sultân (M. 9/ dördlük 1)

1.Şiirlerinde Kullandığı Dil ve Üslup Özellikleri

Nimetullah Efendi'nin manzumelerinde yaşadığı dönem olan 15. yüzyılın Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri bulunmaktadır. Bilindiği üzere Eski Anadolu Türkçesi, 13. yüzyıl ile 15. yüzyıl arasında Anadolu'da kullanılan Türkçe devresi olarak bilinmekle birlikte etkisini 16. yüzyılın sonuna kadar sürdürmüş ve az da olsa bu etki 17. yüzyılda da görülmüştür (Timurtaş, 1976, 18: 231-268; Köktekin, 2008; Gülsevin ve Boz, 2010). Çalışmamıza konu olan Nimetullah Efendi'nin manzumelerinde de genel olarak Eski Anadolu Türkçesi dil hususiyetlerini görmek mümkündür. Bu hususiyetleri gösteren örnekleri şu şekilde verebiliriz:

- **{-(y)UbAn} zarf-fiil eki:**³

Erenler zümresi kendi

³ Köktekin, 2008:126; Gülsevin ve Boz, 2010: 101.

Varuban menzile yetdi
Bunda dirlik işi bitti
Gelün Allâha gidelüm (M. 7/ d. 1)

- {-gII} emir eki:⁴

Ey aşkıyla yâr olup leyl ü nehâr zârî kulan
Cânuñi virgîl yoluna hiç görmeyesin nîkmeti (M. 12/ b. 4)

- {+dUrUr} bildirme eki:⁵

Cümle tahammül durur añla bunı
Sanmaya sen-kim ‘avâm didi anı (M. 3/ b. 3)

- {+vUz} 1. Çoğul şahıs eki:⁶

Sen nasîb et yâ İlâh biz kullara ol devleti
Tâ velîlerle dutavuz cennet içre biz otak (M. 1/ b. 16)

- {-up+dur} 3. Şahıslar için kesin hükümlü anlatılan geçmiş zaman eki:⁷

Belki âdem cân olupdur cümle hep bu ‘âleme
Dahi miryât oldı kendi zâtına ey yüzi ak (M. 1/ b. 3)

Nimetullah Efendi'nin kullandığı Türkçeye bakıldığında oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullandığı söylenebilir. Şiirlerini irşad etmek, nasihat etmek maksadıyla yazdığını düşündüğümüzde bunun olağan bir tavır olduğu da aşikardır. Nasihat içerikli manzumelerde bu söyleyiş üslubuna uygun olarak “Gel!”, “Bak!”, “Duy!”, “Dinle!”, “Anla!”, “Eyle!”, “Ol!” ve “Bulun!” gibi nidalarla başta kendi nefesine olmak üzere okuyucuya seslenmiştir.

Bu otak içre yaratdı nice biñ türlü ‘acîb
Cümlesi ecsâd-ı zülmânîdurur añlayu bak (M. 1/ b. 2)

...

Gel ey Rab isteyen tâlib dilerseñ bulasın ‘irfân
Ki ismüyz-zât nedür añla şîfâtını idüp iz‘ân (M. 2/ b. 1)

...

Diñle beni ey kardaş saña neler söyleyem

⁴ Köktekin, 2008:121.

⁵ Gülsevin ve Boz, 2010: 85.

⁶ Köktekin, 2008:116.

⁷ Köktekin, 2008:118.

Seni baña bildirüp kulağuña ünleyem (M. 4/ b. 1)

Yine söz konusu manzumelerde nasihat ve irşad geleneğine uygun olarak ayet ve hadislerden iktibas yoluyla yararlanarak nasihatlerini sunduğu görülen Nimetullah Efendi, bu şekilde ifadelerini okuyucu üzerinde daha tesirli hale getirmeye çalışmıştır. Manzumelerde geçen ayet ve hadis iktibaslarını şu şekilde örneklendirebiliriz:

- *Lâ taknetu min rahmeti'llâh:* “Allâh'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin!”⁸

Eger serâ eger deryâda Allâh

Eger sahrâ eger deryâda Allâh

Döñ Lâ taknetu min rahmeti'llâh

Kerimâ Rahimâ bizi nârından âzâd eyle Mevlâ (M. 8/ d. 3)

- *Felâ tenhar:* “El açıp bir şeyler isteyeniyi sakın azarlama!”⁹

Didi bir tek süyâl itse çü sa'îl

Felâ tenhar didi ahsen-i kâ'il

Se'ûlen geldi uş Ni'met ü 'âil

Kabûl it sen de hey himmetlü sultân (M. 9/ d. 5)

- “Nefsini bilen Rabbini bilir” (Aclûnî, 1985: II, 343).

Çü bildüñ Rabb-ı erbâbı bil imdi Rabbüñi senden

Eger bildüñse nefsiñi bulursın anı da fi'l-ân (M. 2/ b. 4)

Son olarak üzerinde durulması gereken husus, üslup olarak Nimetullah Efendi'nin üzerinde Anadolu'nun yetiştirdiği en önemli şair sufilerinden olan Yunus Emre'nin tesirinin varlığıdır. Örneğin Yunus'un meşhur *Cennet Cennet didükleri / Bir ev ile bir kaç Hürî / İsteyene virgil anı / Bana seni gerek seni* (Tatçı, 2005: 367-368) dörtlüğünün Nimetullah Efendi'nin kaleminden çıkmış aşağıdaki örneğe bakıldığında Yunus'tan mülhem olarak yazıldığı düşünülebilir:

Kişi ma'bûduñ 'aşkıñı şu vaktin kim ide tahsîl

Görünmez gözine anuñ sekiz cennet hûr u gilmân (M. 6/ b. 2)

Özellikle hece ile yazdığı manzumelerde Yunus'un tesiri daha açık bir şekilde görülmektedir. Okunur okunmaz Yunus'u hatırlatan aşağıdaki örneğe bakıldığında bu tesiri daha net görmek mümkündür:

Erenler zümresi kendi

Varuban menzile yetdi

Bunda dîrlik işi bitti

Geliñ Allâha gidelüm

⁸ Zümer, 39/53.

⁹ Duha, 93/10.

*Mürşid kâmilüñ ol kullı
Hidmetüñde bağla eli
Bulmazsan ansızun yolu
Gelüñ Allâha gidelüm (M. 7/ d. 1-2)*

...

*Seksen yıl cehennemde yana bir vakti kazâya koyan
Elli biñ yıl yangı gerek beş vakt namâz kılmaz-ısañ*

*Hınzır u kelbden eşeddür beş vakt namâz kılmayan
Nârda ebed kalsan gerek beş vakt namâz kılmaz-ısañ (M. 18/ b. 3-4)*

IV.Sonuç

15. yüzyılın ikinci yarısı ile 16. yüzyılın ilk yarısı arasında Bursa’da yaşamış ve Osmanlı’nın manevi mimarlarından Emir Sultan’ın halifeliğini yapmış olan Nimetullah Efendi’nin daha önceki çalışmalarda hiç bahsedilmeyen şairlik yönünü ön plana çıkarttığımız bu çalışmada, müellifin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Koleksiyonunda OE_Yz_0926 numarada kayıtlı olan *Menâkıb-ı Emir Sultân* adlı eserinin sonunda “Nimet” ve “Nimetullah” mahlaslarıyla kaleme aldığı şiirler incelenmiştir. Şiir incelemesi ve metin çevirisini ihtiva eden bu çalışmanın neticesinde Nimetullah Efendi ve şairliği üzerinde şu tespitlere ulaşılmıştır:

1. Şöhretini kaleme almış olduğu *Menâkıb-ı Emir Sultân* adlı eseriyle kazanmış olan Nimetullah Efendi’nin şiir kabiliyetinin de olduğu, tespit edilen bu şiirleriyle ortaya çıkmıştır.

2. Şiirlerinde aruz ve hece ölçüsünü kullanmış olan Nimetullah Efendi, aruz vezinlerini uygulamada bazen sıkıntıya düştüğü görülse de başarılı örnekler verdiği görülmüştür. Toplamda 18 manzumesi bulunan Nimetullah Efendi, bu manzumelerin 13’ünde aruz; 5’inde ise hece vezni kullanmıştır.

3. Manzumelerinde “Nimet” ve “Nimetullâh” mahlaslarını kullanan Nimetullah Efendi, manzumelerin 8’inde “Nimet”; 10’unda ise “Nimetullâh” mahlasını kullanmıştır.

4. Şiirlerinde dini-tasavvufi çizgiden hiç ayrılmayan Nimetullah Efendi, tasavvuf öğretilerinin yanında, genel olarak irşad, nasihat ve hikmet eksenli manzumeler kaleme almıştır.

5. Özellikle hece vezniyle yazdığı manzumelerde Yunus Emre’yi hatırlatan ifadelerin varlığı Yunus ve şiirlerinden haberdar olduğunu göstermektedir.

6. Nimetullah Efendi’nin manzumelerinde Eski Anadolu Türkçesinin etkisi hakim olmakla birlikte oldukça sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.

7. Kaynaklarda çok sayıda manzum ve mensur eserinin varlığı zikredilse de çalışmamıza konu şiirlerinden başka elimizde kendisine ait olduğu kesinleşmiş sadece iki eseri ile ona aidiyeti şüpheli olan bir eseri bulunmaktadır. Kaynaklarda bahsedilen

diğer eserleri de gün yüzüne çıktığı takdirde Nimetullah Efendi'nin Dini-tasavvufi Türk edebiyatındaki yeri daha net tespit edilebilecektir.

Metin:

A-108b¹⁰

1

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Çün kuruldı on sekiz biñ 'âlem içre bu otağ
Añla bunun niydüğini alasin bundan siyâğ
2. Bu otağ içre yaratdı nice biñ türlü 'acîb
Cümlesi ecsâd-ı zülmânîdurur añlayu bak
3. Belki âdem cân olupdur cümle hep bu 'âleme¹¹
Daği mir'ât oldı kendi zâtına ey yüzi ak¹²
4. Pes göründi cümle esmâ vü şifât bu gözüñde
Her ne kim göründi ise anı var itdi O bağ
5. Bil bu insân nüsha-i kübrâdurur ol Bâkiye
Şöyle zâhir oldı 'ırfân sanki ol ke's-i Dehâk
6. 'Âlim oldur 'ârif oldur kâmudan hem sevgilü
İş bu tevhid meydanında baş açuğ yalın ayâğ
7. Zu'm ider kendüziñi-kim ola ol cism-i şağîr
Lîki ekber 'âleme hammâl olup oldı çırağ
8. Bil bu insân bir kitâb oldu bu kevn-i 'âleme
Kim hürüfiyla bilindi yir göge şayğ-ı şıyâğ
9. Derdi kendindedür dermân dermân daği kendüde¹³

¹⁰ A: Nimetullah Efendi'nin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Koleksiyonunda, OE_Yz_0926 numarasıyla kayıtlı *Menâkıb-ı Emir Sultân* yazması.

¹¹ Mısra "Belki bir cevher yaratdı oldı cân bu cümleye" olarak yazılmış ancak derkenarda tashih edilmiştir.

¹² Mısra "Daği mir'ât-ı mücellâ oldı kendi câtına yayağ" olarak yazılmış ancak derkenarda tashih edilmiştir.

¹³ Mısrada vezin aksamaktadır.

Derdini bilmez nedür dermânını bilmek yırāk¹⁴

A-109a

10. Kāmil insān ol bugün meydān-ı tevḥīd içre sen
Ger eger nākış olursañ senden ol ḥaḳḳuñ ırāk
  11. Yaşlanup bir kāmīlūñ ışığını ol pūr kemāl
Mürşidūñ kāmīl ola ermez saña atlu yayaḳ
  12. Mürşidūñ nākış olursa vay saña u vay saña
Dü-cihān rüsvāy olursun el-ırāk el-ırāk
  13. ‘Ālem oldurur buluñ kim bile ol ‘ilm-i ledün
Bilmeyen maḥrūm ḳalır ger oḳısa nev-reng varaḳ
  14. ‘İlm-i zāhir zerredir bil aña nisbet ey ḥ’acem
Kim aña mevzu’ degıldür aña sen bu dil dudak
  15. ‘Āḳl ḳalb u rüh-ı insānīdürür aña maḳarr
Yoḳsa sen añlama kim bu dildürür ana duraḳ
  16. Sen naşīb et yā İläḥ biz ḳullara ol devleti
Tā velīlerle dutavuz cennet içre biz otaḳ
  17. Hem muḳarreblerle bile göre öz dīdārıñı
İtme maḥrūm bizi andan düşmişe sensin dayak
  18. Yā İläḥī şaḳla bizi kör u cāhil ölümünden
Ḳalbimüz gözin açıvir neyleyin andan cayaḳ
  19. Sen muḳarreblik maḳamın *Ni’metullāḥ* ḳulña
Taḥḳīḳ idüp ver berātın eylegil anı ‘itāk
  20. Tā doyura ma’rifet ḥūnıyla niçe açları
Raḥmetūñden çok degıldür nola ol oldıysa ‘aḳ
- 2
- Mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün*
1. Gel ey Rab isteyen ḫālib dilerseñ bulasın ‘irfān
Ki ismü’z-zāt nedür aña şıfātını idüp iz’ān

¹⁴ Bu beyit derkenarda sonradan yazılmıştır.

A-109b

2. Kî esmâdan birisini mü'ekkel kıldı her şahş
Anı ol terbiye idüp mürebbî oldı fî'l-i'lân
3. Kaçan sâlik erişseydi sülûkuñ her maqâmına
Bir ismi Rab olur aña obür ismi idüp hicrân
4. Çü bildüñ Rabb-ı erbâbı bil imdi Rabbüñi senden
Eger bildüñse nefsuñi bulursın anı da fî'l-ân
5. Buları bilmeñe saña gerekdür mürşid-i kâmil
Muhâldür ansuzın bilmek biñ 'ilmüñ var-ısa el-ân
6. Eger bulmadıñ-ise sen kör olduñ iki 'âlemde
Şağın zinhâr oñat öğred ebed itdüñ hemân tuğyân
7. Şakuñ 'ilmüñe aldanma iyi bildüm şanup kalma
Gözet sen *Ni'metullâh* kim bulara irmeye hüsran

3

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. 'İlm-i bâtın işidirseñ ey h'âce
'İlm-i zâhir tekmiñ it kendin gice
2. Çün didi ol din ulusu Şadreddîn
Hem taşaddur añadur fî şadreddîn

A-110a

3. Cümle taħammüldurur aña buni
Şanmaya sen-kim 'avâm didi anı
4. Bil şer'at şartıdur ol bâtınuñ
Sözünü işitme sen her bâtınuñ
5. Nitekim abdest namâza şartıdurur
Hem namâz abdestsüz olsa şeytdurur
6. 'İlm-i zâhir nâkıs olsaydı kişi
'İlm-i bâtın söyleye kes ol işi
7. Zîra abdestsüz namâz kılmış olur

Cümle ilhādı qabül itmiş olur

8. Bil haqīkat hūnidur kāmillerūñ
Hem dağı küfrī olur cāhillerūñ
9. İl̄m diyişü cümle tefsīr ü hadīs
Kāmil olmazsa anı diyen ḥabīs
10. Qamu vir cedd ü cehdūñ **Ni'metullāh**
Cemāli vire saña ni'metu'llāh
11. Qaçan irād-ı cennet virse Allāh
Muqarreblerle dīdār vire Allāh

4

14'lü hece vezni

1. Diñle beni ey qardaş saña neler söyleyem
Seni baña bildirüp qulağıña ünleyem
2. Ol 'ālī vaḥdette ne sen var-idūñ ne ben
Keşretde sen ben oldı leyl ü nehār añlayam
3. Düşdüm kevn-i ḡurbete nādım olup fūrqate
'Aşık olup vuşlata ol ulıyı şoylayam
4. Sen o degülsün o sen mülhid olup azma sen
Ḥālīq maḥlūq ola mı niçün buni söyleyem
5. Buni benüm söylemem temevvüci baḥridür
Anlayana bu sırrı qalanını saqlayam

A-110b

6. Kesb-i kemāl itmeyen bugün bunda ey aḡi
Yārın anıñ ḥāline şimdi bunda aḡlayam
7. Adım **Ni'met** olduḡu Ḥaḡdan baña vergidür
Gelsün be-revāc olan 'ulüm-ıla tolıyam

5

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Çünkü düştün ey gönül sen bu diyârî ğurbete
Ayrı olup aslı vatandaşan geldün uş bu mihnete
2. Her kaçan saña hücum ide gelür hubbî vatan
Sa'yidüp tekmilüne hazırla kendün vuşlata
3. Çünkü *en u'raf* didi O kenz-i mahfî fi'l-ezel
Pes ğaraz 'irfân imiş senden düşürüp fūrķate
4. Gel imdi hayruñ şarf idüp *mā halk*la taḥşiline¹⁵
'Ārif ol gör fi'l-'amel lâyiķ olasin ḥazrete
5. Bunda ne kazansa kişi 'uķbada oldur gördüğü
Rıdvanıñı eyle naşib yâ Rab bu kuluñ **Ni'met** e¹⁶

A-111a

6

Meḥ'îlün meḥ'îlün meḥ'îlün meḥ'îlün

1. Gel ey 'aşķ isteyen yārān bu yola ķo baş-ile cān
Yalancıdur şol 'aşıķ kim bu yolda vermedi baş cān
2. Kişi ma'būduñ 'aşķını şu vaktin kim ide taḥşil
Görünmez gözine anuñ sekiz cennet hūr u ğılmān
3. Çıķar anuñ zamirinden cemī' ma'şūķunuñ ğayrı
Ķarār olmaz aña ḥattā fedā ide yaş-ile cān
4. Gel imdi 'aşıķuñ diyen virür isen baş-ile cān¹⁷
Bulasın vuşlat-ı Raḥmān enis ola saña Sübhān
5. Nedür anuñ yolında cān fedā olsun aña kevneyn
Sa'adet **Ni'metullāh** kim virür isen baş-ile cān

7

¹⁵ Mısrada aruz aksamaktadır.

¹⁶ Beyitte aruz aksamaktadır.

¹⁷ Bu mısranın yazımı asıl metinde unutulmuş olup derkenarda sonradan yazılmıştır.

8'li hece vezni

Erenler zümresi kendi
Varuban menzile yetdi
Bunda dirlik işi bitti
Gelün Allāha gidelüm

Mürşid kāmīlūn ol kulı
Hidmetūnde bağla eli
Bulmazsan ansızun yolu
Gelün Allāha gidelüm

A-111b

Nefisle şeytān elinden
Kaçup çıkma Hāḡ yolından
Geçüp kalb u rūḡ elinden
Gelün Allāha gidelüm

Ko sen dünya yularını
Bulup aşkuñ yollarını
Geçüp cennet köşklerini
Gelün Allāha gidelüm

Ehlullāha cennet ḡarām
Civār-ı Hāḡ aña ḡarem
Ni'metullāh saña direm
Gelün Allāha gidelüm

8

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

İlāhī sen Ğafūru'l-müznibīnsin
Kerīmu'llāh ilāhe'l-ālemīnsin
Ğanīyu'llāh 'Afuvvü'l-mücrimīnsin
Kerīmā Rahīmā bizi nārından āzād eyle Mevlā¹⁸

Ḳamu eşyā saña rāci'dür ey Hāḡ
Ki anlar saña vāşıldur ancaḡ
Kerem kıl senden feyżlik ḡayline daḡḡ

¹⁸ Dörtlüklerin son mısralarında herhangi bir vezin bulunmamaktadır.

Kerīmā Rahīmā bizi nārından āzād eyle Mevlā

Eger şerā eger deryāda Allāh
Eger şahrā eger deryāda Allāh
Döñ *Lā taknefū min raḥmeti'llāh*
Kerīmā Rahīmā bizi nārından āzād eyle Mevlā

İlāhī ol resülün hürmetine
Daḥi evlād-ı Sultān izzetine
Taraḥḥum kııl bu cümle bendesine
Kerīmā Rahīmā bizi nārından āzād eyle Mevlā

Temennā budurur hem ḥazretüñden
Daḥi yüce 'uluvv-i 'izzetüñden
Ayırma raḥmetüñi *Ni'met* üñden
Kerīmā Rahīmā bizi nārından āzād eyle Mevlā

A-112a

9

Mefā 'ilün mefā 'ilün fe 'ülün

Çü sensin mülk-i Rūmda ulu sultān
Oluban cümle ehlu'llāha bürhān
Çamu esbāb umar senüñle ğufrān
Çabül it sen de hey himmetlü sultān

Ṭarīkuñda durur aḥsen şerī'at
Ṭarīkat ü daḥi ekmele ḥaḳīkat
Saña uyanlara yoḳdur küdüret
Çabül it sen daḥi devletlü sultān

Uzaḳ yollar debüp şān u 'izze
Egölüp yüz sürüyüp seddünde 'ömre
Umup dünyāda 'uqbālarda naşra
Çabül it sen de hey himmetlü sultān

Ġarībler ka'besidürür қапуñuz
Ziyāret-gāh-ı 'ālemdür tapuñuz
Şefā'atüñ uma geldük қамumuz

Çabül it sen de hey devletlü sultân

Didi bir tek sü'âl itse çü sâ'il
Felâ tenhar didi ahsen-i kâ'il
 Se'ülen geldi uş *Ni'met* ü 'âil
 Çabül it sen de hey himmetlü sultân

10

Meñ'îlün meñ'îlün meñ'îlün meñ'îlün

1. Gel ey Allâhına 'aşık giderme zikrini dilden
Aña inkâr iden bilün çıkar îmân-ile dinden
2. Eger zıkr eylese kâfir olur mü'min anı bir kez
Ya münkir kâfir olmaz mı eyâ halk olunan ÷inden
3. Hüşusan emr ide Allâh kıyâm u hem ku'ud ile
Bu küfri ihtiyâr etmez meger kim cehille kinden
4. Anı kim zıkr ide dâyim bırakmayıp ola kâyim
Zerârini gören oldur ki cennetde çıkup sinden
5. Dilerim senden ey Mevlâ zikir hûniyle tavîle
O ni'metden naşib eyle bu *Ni'met* e ey vâr iden

11

Meñ'îlün meñ'îlün fe'ülün

1. Gel ey mağrûr olan bu fâni dâra
Şakın kılur senün yüzüñi çara
2. Unutma dâyimâ mevte aña dur
Ki âhîr varasın sen ol diyâra
3. Ulu sultânları tahtdan yıkar ol
Aça gözünü sen de hey be-çâre
4. Birer birer kamu aqrânıñ aldı
Ki nevbet saña erdi uş ne çare
5. Gel imdi kendüñi hâzırla aña
Ki dündürür gözün yaşın bikâre

A-112b

6. Añar mısın ki ol abrũn 'azābın
Dai sũrũlmei maşerde nāra
7. Dilerseñ rametu'llāh **Ni'metu'lāh**
Ki sũrsũn yũzũni her dem 'anādur

A-113a

12

Mũstef'ĩlũn mũstef'ĩlũn mũstef'ĩlũn mũstef'ĩlũn

1. Ey Allāhın gerek ulı dai resũlũn ũmmeti
Diler misin ki sen bu gũn al resũldeñ himmeti
2. Seyidlerũn ulusunuñ eigine sũr gũl yũzũn
Ol yola bezl it kendũzũn tā gøresin sen udreti
3. İki cihān sultānından sırrı olan Sultān Emĩr
Anı ziyāret eyleyen gormeye hergiz nikbeti
4. Ey akıyla yār olup leyl ũ nehār zārĩ ılan
Cānuñı virgil yolına hi gormeyesin nimeti
5. Bu yolda māl u cān añan 'aı degildũr bil anı
Yoluñda ba u cān virir it sen abũl bu **Ni'met**i

13

Meā'ĩlũn meā'ĩlũn fe'ũlũn

Gel ey Allāh rızāsına vesĩle
Taleb idũp murād idinen 'aı
Ki ver kendũni sultānı nesile
Tariında olur murādın şādı

Mũbārek ravzasını et ziyāret
İde Hā'dan saña yigrek 'ināyet
Dai ciddi ide yarın şefā'at
Ki tā sen olasın mabũl ũ fāyı

Buyurdı ol Resũlullāh-ı a'lā

Ziyâret eyleyen şıdķ-ile fa'lâ
Günahını yuya Ğufrân-ı Mevlâ
Ola tâhir muṭahhar Ḥaḳḳa lâyıķ

A-113b

Ziyâret iden anı ba[ña] ider
Aña 'izzet idenler baña ider
Ziyâretüñe giden ḥacca gider
İdüp ḥaccı olur ḥuccâca lâḫıķ

Diler dâyim bu kuluñ *Ni'metullâh*
Ayırmaya ḥaşırde senden Allâh
Eger 'izzet eger zelletmez Allâh
İre kendin saña her dem muvâfiķ

14

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Ey dünyâya gönül veren dünyâ saña bâķi degül
Bâķi sanuben sen anı zinhar saķın verme gönül
2. Aldanma dürlü âline sekrân u meşhûr oluben
Seḫḫâredür mekkâredür maġrûr olan maķbûl degül
3. Ṭâlibini maġbûn idüp 'âşıkını ider hâlik
Gel imdi aña buġz idüp ol Bâķi'ye ver sen gönül
4. Ḥazırla kendüñ bâķiye arduña atup fânîyi
Yatma uyuma tâ be-seḫer ḳaddüñi lâm iden gül
5. Bilür misin ḳandan gelür ḳanda gidersin sen bugün
Kendini kişi bilmemek *Ni'met* ḳatı iylik degül

15

16'lı hece vezni

1. İki cihân sultânına 'âşık olanlar bî-ḳarâr
Cân-ile cümle mâlı yolında itsünler nişâr
2. 'İzzet idüben bir kişi Mevlâdan eylese anuñ
Firdevs-i a'lâ içre ol yanında duta bil-ḳarâr

A-114a

3. Yimeginüñ her loğması başına vire on şevāb
On günāhın mahv idüp on mertebe ide nişār
4. Zıkr [ü] tesbīh [ü] salāvāt ne kim işlense tā'atden
Bu cümleden yüz biñ dağı vire aña ol Hāyy şümār
5. Bu *Ni'metullāh* kulumı yā Rab añunla bile it
Tā fazluñ-ile duta ol anuñ cevāzında qarār

16

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Ey fahr-ı cümle evliyā hem sırr-ı fahr-ı enbiyā
Korlar ayağında sırrı 'ubbād ü zühhād etқыyā
2. Ey mürşid olan dünyede tā haşr olunca cümle nās
Ceddi tariķında yekün ekmele mükemmel pür safā
3. Baħr-ı şerī'at sendedür mevc-i tariķat sendedür
Dürr-i haķıķat sendedür derler bunu hep aşfıyā
4. Ulu hidāyet aña kim duta tariķuñ zeylini
Şunlar ki terk itdi anı anlardurur biñ eşkıyā

A-114b

5. İşyānına baķmayuben bu *Ni'metullāh* kavliñe
Ceddüñ yanında ol şeffī' sensin re'is-i eşhiyā

17

14'lü hece vezni

1. Ucdı bu gönül ucdı uzak menziller gecdi
Aşķuñ şarābın içdi hey sulţānım sulţānım
2. Sen beni kıl eyledüñ başıma sulţān iken
Kābül idindi beni hey sulţānım sulţānım
3. Sen kābül eyledüğün yarın diñ yanında
Ulu fazla yetişür hey sulţānım sulţānım
4. Sensin ol haķ maķbül-i evliyā saña maħtāc
Yārın ceddüñ yanında hey sulţānım sulţānım

5. Diler bu **Ni'met** kuluñ hiç ayrılmaya senden
Zîrâ baķmadı ğayra hey sulţānım sulţānım

18

16'lı hece vezni

- A-115a
1. Veyl saña eyā ğāfil beş vaķt namāz kılmaz-ısañ
Dürlü 'azāb senüñ için beş vaķt namāz kılmaz-ısañ
  2. Saña ğayya va'de itdi kelāmında Hāķ Te'ālā
Daķi ğalīz zebāniler beş vaķt namāz kılmaz-ısañ
  3. Seksen yıl cehennemde yana bir vaķti każāya koyan
Elli biñ yıl yangı gerek beş vaķt namāz kılmaz-ısañ
  4. Hıncır u kelbden eşeddür beş vaķt namāz kılmayan
Nārda ebed kılsan gerek beş vaķt namāz kılmaz-ısañ
  5. Namāz āyetleri söyle **Ni'metullāh** sen bu halka
Od başuña senüñ daķı beş vaķt namāz kılmaz-ısañ

Kaynaklar

- Aclūnī, İ. b. M. (1985). *Keşfü'l-hafa ve müzîlü'l-ilbās amme's-tehara mine'l-ehâdis alâ elsineti'n-nâs I-II*, Haz.: Ahmed el-Kalâş, Beyrut.
- Bursa Ansiklopedisi (2002). Haz.: Yılmaz Akkılıç, İstanbul.
- Bursalı Mehmed Tâhir (2000). *Osmânlı Müellifleri I-II-III*, Ankara, Bizim Büro Basımevi.
- Gülsevin G.; Boz, E. (2010). *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Kahraman, N. (2009). *Menâkıb-ı Emîr Sultân (Hüsâmeddin Bursevî) İnceleme ve Metin*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE.
- Kiel, M. (2013). "Yenişehir", *DİA*, C. 43, 473-476.
- Köktekin, K. (2008). *Eski Anadolu Türkçesi*, Erzurum, Fenomen Yayınları.
- Nimetullah Efendi, *Menâkıb-ı Emîr Sultân*, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Koleksiyonu, no: OE_Yz_0926.
- Tatçı, M. (2005). *Yunus Emre Külliyyatı Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin*, İstanbul, MEB. Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1976). "Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri", *Türkiyat Mecmuası*, 18: 231-268.
- Uğur, A. (2013). *Emîr Sultân Menâkıbnâmeleri ve Nimetullah'ın Menâkıb-ı Emîr Sultân Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Marmara Üniversitesi SBE.
- Utku, M. (2011). *Emir Sultan Hazretlerinin Menkıbeleri*, Bursa, Uludağ Yayınları.